

staðnum, sjúkrabílafélkinu og starvsfélkinu á skaðastovnu. Vanliga minnst foreldrinu einki aftur til tað, sum varð sagt, tá óhappið hendi, tí tey eru so skelkað. Tá er tað stór hjálpi at kunna fara aftur og tosa við tey, sum vóru á staðnum, so tey sleppa undan gitingum.

Jutta er altíð til taks. Sjúkrabílafeir setir seg í samband við hana allar tímar á døgnum, um eitt barn doyri ella um eitt barn liggur fyri deyðanum at taka sær av teim avvarðandi. Og flestu svjar kenna Jutta frá sjónvarpinum og útvarpinum, fyrilestrum og samrøðum í bløðum. Kvøðið eftir stóra eldsbrunin var Jutta í svenska sjónvarpinum har hon saman við einum presti, sálfrøðingi, og eini kvinnu, sum hevur mist mann og tvey børn í eini flogvanlukku, tosaði um sorg og hvussu fólk syrgja.

- Eg havi verið á fleiri ráðstevnum um hesi viðurskifti og næsta ár ætli eg mæi á eina aljóða ráðstevnu í New Zealandi, ið er um vøggudeyða. Jutta hevur tikið ymisk eftirútbúgvingarskeið, sum hava givið henni førleika at granska innan vøggudeyða. Hon savnar saman tilfar um hetta fyribrigðið og ætlar ikki at gevast á hendur fyrr enn gátan um pinkubarnadeyðan er loyst.

Orð eru ikki neyðug

Ikki øll fólk hava yvirskot at seta seg í samband við nakran ella at biða um hjálpi, tá ið ein stór sorg rakar. Jutta setir seg sjálf í samband við foreldri, ið missa, og hon hjálpi teimum ávegis.

Hvussu kann ein hjálpa fólk, ið syrgja?

- Fyri tað fyrsta við at seta seg í samband við tey og tosa við tey. Síðani fari eg á vitjan og tey kunnu altíð ringja til mín. Fyrstu dagarnar eru altíð nógv fólk um tey næstu, familja og vinir, men tá ið jarðarferðin er av og gerandisdagurin byrjar aftur er stilli og tómt. Vikuna aftaná fari eg á vitjan og tá taki eg læknan, sum var á staðnum, við. Síðani kunnu foreldrinu seta seg í samband við meg. Vit tosa um alt og nú tað stundar til jóla stúra nógv foreldri fyri, hvussu tað fer at vera. Tí øll eru glað og gera nógv burtur úr jólastákinum, men tey hava ikki orku at gera nakað. Fyrstu jólinu eru altíð ring at koma ígjøgnum, tá ið tú hevur mist, tí jólinu eru fyri allar familjulimirnir.

- Tað er so lítið ein kann siga, oftast er óneyðugt at siga nakað. Eg royni at hjálpa teimum at fara í gongd við at hugsa um jarðarferð og slíkt, gevi teimum hugskot og nøvn á fólkum, tey kunnu seta seg í samband við. Í Svøríki eru fyrirtøkur, sum taka sær av øllum, ið sambandi við jarðarferðir soleiðis at tey avvarðandi ikki nýtast at hugsa um nakað. Men eg havi gjørt ein lista yvir alt og so kunnu familjurnar sjálvar leggja til rættis alla jarðarferðina. Tað er nógv betri fyri tey.

- Eg mæli altíð til, at kistan er opin soleiðis at tey avvarðandi kunnu siggja tann deyða og somuleiðis til, at foreldrinu gera barnið klárt sjálf, lata tað í teirra egnu klæði og leggja tað í kistuna. Ofta er jarðarferðin ikki fyrr enn tvær vikur aftaná. Skilið sigur teimum at barnið er

deytt, men kenslurnar taka yvir og vilja ikki sleppa. Tí er eisini av týðningi, at ommurnar, abbarinn, systkin, vinir og onnur eru við. Serliga systkini, tí lítill børn skilja ikki deyðan. Vit taka hópinn av svørt-hvítum myndum av tí deyða soleiðis at tey smáu systkini, sum ikki hava møguleika at minnst, kunnu taka myndina fram aftur og minnst á systkinið, tá nøkur ár eru farin og so tosa um tað.

- Tað hevur sera stóran týðning at siga við foreldrinu, at mamman og pápan syrgja ymiskt. Maðurin sigur ikki nógv, hann hugsar meðan kvinnan vil tosa um tað alla tíðina. Um tey ikki vita, at tað er ymiskt, hvussu fólk syrgja, kann hjúnalagið fara at ríðla. Tað hevur verið sera vanligt, at hjún eru farin frá hvørjum øðrum eftir at hava mist eitt barn, men nú vit gera nógv burtur úr at greiða frá, at tað er vanligt at syrgja ymiskt, er talið á hjúnaskilnaðum minkað heilt fitt.

- Fólk hava ongantíð tosað um deyðan. Nú er tað meiri vanligt. Á teim allar flestu jarðarferðum eru kistinarnar opnar, tað hevur týðning serliga um tað eru ung fólk, tí so kunnu vinirnir siga ordiligt farvæl. So verða tey ikki so bangin fyri deyðanum. Ofta halda fólk, at deyðin er vandamikil, men tað er hann ikki.

Er tað ikki hugtungt at hava slíkt arbeiði?

- Nei, tað haldi ikki, tí familjurnar eg komi í samband við gera minir vinir. Tey læra meg nakað nýtt hvørja ferð. Sjálvandi er tað tungt og syrgiligt, men eg royni at fáa tað besta burtúr. Tað er jú eisini gamalt føroyskt at hjálpa teimum, sum ikki hava tað so gott. Alt hetta havi eg lært meg heimanifr. Tá ið eg misti minar dreingir slapp eg ikki at siggja teir aftaná og tað kann eg aldri gloyma. Man noyðist at siggja börnini fyri at skilja at tað er satt, at tey eru deyð.

- Dreingirnir hjá mær hava altíð vitað øll hesi árinu síðani eg fór í hetta arbeiðið, at knappliga kann ein seðið liggja á borðinum sum sigur, at ein ólukkan er hend og eg má hjálpa til. Tað skilja synirnir hjá mær, sigur Jutta Kjerbech.

Sorgin er eins

- Tú kemur aldri yvir sorgina at missa eitt barn, men tú lærir at liva við henni og koma víðari. Tú lærir at víðka og seta pris á onnur víðri. Fyrr var tað so øgilliga umráðandi at gera reint fríggjadag, men tað hevur einki at siga. Tað sum hevur týðning er at geva degnum ans og brúka hann, hjálpa fólk, at siga søgur fyri børnum, at spæla við tey ella bara at sita og nana teimum.

- Sorgin er tann sama uttan mun til húðalið, átrúna, bakgrund og mál. Hesi viðurskifti hava einki at siga, tí øll syrgja eins. Innflytararnir hava teirra egnu tradisjón, tá ið onkur teirra doyri. 40 dagar aftaná deyðan hava tey eina minnisstund aftur og mamman vísir seg ikki millum fólk hesa tíðina. Tey hava eitt tættari tilknýti sínámillum og eitt nógv betri sosialt net enn svjar hava. Vit blanda okkum ikki uppi, hvussu tey gera, men víðka teirra síðir og hava tey brúk fyri hjálpi at arbeiða sorgina ígjøgnum kunnu tey altíð venda

sær til okkum.

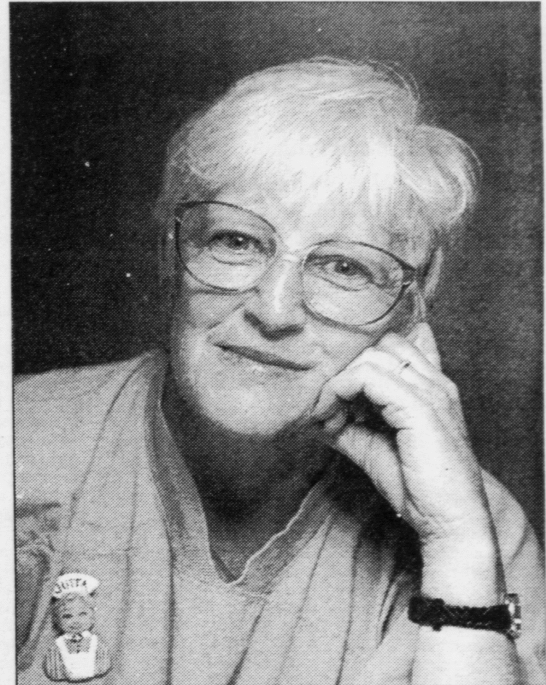
- Tey avvarðandi hjá børnunum, ið doydu í eldsbrunum, fingi 20.000 krónur í part frá tí almenna. Tað er ikki nógv, men tað hevur kortini loypt øði í onnur, sum hava mist børn frammanundan. Og tað skilji eg als ikki, tí pengarnir koma sera væl við hjá innflytarunum, sum ikki hava nakra trygging og sum ikki hava ráð at geva børnunum eina hátíðarlaga og góða jarðarferð, sigur Jutta.

Vit sum hava mist

Í 1993 tók Jutta eftir áheitan stig til at stovna felagið "Vit sum hava mist eitt barn". Um tað mundið hevði hon triggjar familjur í samrøðu, sum allar høvdu mist børn í somu vanlukku. Hesar vildu fegin hittast og tær spurdu Jutta um hon vildi stovna felagið.

- Tað vildi eg fegin og eftir eitt lítið ár tóku foreldrinu sjálf við leiðsluni í felagnum. Seinasta mánaðavöld gjørdi felagið av at bjóða teimum avvarðandi hjá børnunum, ið doydu í eldsbrunum í Gøteborg, um at koma við í felagið. Soleiðis kunnu fólk finna hvønn annan.

- Uttan mun til, um tað eru 63 ung fólk sum doyggja ella eitt so kenna tey avvarðandi seg ógvuliga einsamøll í sorgini. Tá ið tey mæta øðrum í somu støðu siggja tey, at lívið gengur víðari. Eg verði altíð upprindur av barnasjúkrahúsinum, tá ið eitt barn kemur deytt inn. Tær nýtist ikki at siga so nógv, tá ið tú heilsar uppá foreldrinu. Tá ið læknin sigur við tey, at barn teirra er deytt siga foreldrinu altíð, at hetta yvirleva tey aldri. Men tá ið eg so sigi við tey, at sjálvi havi eg mist tvey børn og tá ið tú upplivir slíkt verður ein ein positivur persónur. Í august mánaða kom eg í samband við eini foreldri, sum mistu barn teirra í eini traktorvanlukku og so hugsaði eg, at hesi skuldu hitta eini onnur foreldri, sum eisini mistu eitt barn í eini traktorvanlukku. Tá hava tey nakað, sum bindur tey saman. Tey tora

Jutta hevur sjálf átt fimm dreingir. Tann fyrsti, Heini, er føddur í Føroyum í 1965. Tann næsta, Schani, átti hon í 1973, og hann doyði bert 10 mánaðir gamal. Í 1977 átti hon Schana, triðja sonin, og í 1982 átti hon, Atla, fjórða sonin, sum doyði beint áðrenn hon skuldi eiga. Í 1985 átti hon fimta og seinasta barnið, sum eitur Atli

Mynd: Cici Jonsson

at koma fram við sínum kenslum, tey mæta fólk, sum hava upplivað tað sama og sum hava kent eins svára sorg og tey. Tað gevur teimum styrki at koma víðari í lívinum.

- Tað hevur ótrúliga nógv at siga, at onkur tekur sær av teimum í sorgini. Fyri nøkrum árum síðani doyði eitt fimm mánaðar gamalt barn í føvninginum hjá mammuni, meðan hon gav bróst. Henda mamman var við barn tá og sjei mánaðir seinna átti hon eina dóttur. Tá kom hon at vitja meg á deildini, har eg arbeiði,

har hon vegna seg og mannin takkaði fyri hjálpinu tey fingi tá dótturin doyði. Og so spurdi hon um tey kundu fáa loyvi at kalla dóttirina Jutta. Tað fløvar.

- Nógvar stórar ólukkur eru hendar í Svøríki í summar, har børn eru deyð og fyra av hesum foreldrunum, sum mistu, ringdu beinanvegin til mín, nú henda stóra ólukkan hendi og bjóðaðu seg til at hjálpa. At gera mat og hjálpa til annars. Tey vilja øll geva okkurt afturfyri hjálpinu tey fingi, sigur Jutta Kjerbech í viðtali.

Mynd: A. K. Larsson